

“มีทรัพย์สินอาจมีโจรภัยมาแย่งชิงไปได้
ถ้ามีวิชาแล้วโจรจะมาทำลายแย่งชิงไม่ได้”
พระราชโอรสในสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

ขอขอบคุณแหล่งข้อมูลและเอกสารเผยแพร่ :
พิพิธภัณฑ์สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า วังสระปทุม
กระทรวงวัฒนธรรม
โรงเรียนราชินี

๑๕๐ ปี

สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี
พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

ฝ่ายจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์ หอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล
ศูนย์การเรียนรู้มหิดล ชั้น ๓ ห้อง ๓๐๑ ถ.พุทธมนต์พลสาย ๔ ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๒ ๘๔๙ ๕๕๕๑-๒ โทรสาร ๐๒ ๘๔๙ ๕๕๕๕ E-mail muarms@mahidol.ac.th

พระราชประวัติ

สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พระนามเดิม พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าสว่างวัฒนา ทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๐๕ พระองค์ทรงเป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) กับ สมเด็จพระปิยมมาวดี ศรีพัชรินทรมาตา (เจ้าจอมมารดาเปี่ยม) ทรงมีพระเชษฐาและพระชนนีชญา ร่วมพระมารดาทั้งสิ้น ๖ พระองค์ คือ **พระองค์เจ้าอุณากรรณอนันตนรไชย พระองค์เจ้าเทวัญอุไทยวงศ์ พระองค์เจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระองค์เจ้าสว่างวัฒนา พระองค์เจ้าเสาวภาผ่องศรี และพระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ**

พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าสว่างวัฒนา ได้ทรงเรียนรู้อักษรหนังสือและวิชาอื่นๆ ที่ราชสำนักต้องศึกษา ตลอดจนถึง หลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยศึกษาวิทยาการตะวันตก และมีพระราชหัตถ์ที่กว้างไกล จึงเื้อให้พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าสว่างวัฒนา ทรงมีโอกาสชิมชั้บวิทยาการใหม่ๆ ที่น่าสนใจของโลกตะวันตกตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ยิ่งทรงใฝ่ศึกษาเรียนรู้ทั้งภาษาอังกฤษและวิชาการความรู้ด้านทัศนศิลปการเรือน

พระองค์ทรงเป็นพระภรรยาเจ้าในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและได้รับการเฉลิมพระอิสริยยศเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา พระบรมราชเทวี ใน พ.ศ. ๒๔๒๓ มีพระราชโอรสธิดา รวม ๘ พระองค์ คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวิชรมหิต สมเด็จพระเจ้าฟ้าอริยาลงกรณ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้าวิจิตรจิรประภา สมเด็จพระเจ้าฟ้าสมมติวงศโรทัย กรมขุนศรีธรรมราชธำรงฤทธิ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร สมเด็จพระเจ้าฟ้าศิริภรณ์โสภณ สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตลตลอดเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ และเจ้าฟ้าหญิง (สิ้นพระชนม์เมื่อพระชันษาเพียงไม่กี่วัน)

ในฐานะพระราชชนนี สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงอภิบาลพระราชโอรสและพระราชธิดาด้วยพระวิริยะและ ทรงเป็นแบบอย่างในการใฝ่ศึกษาเรียนรู้ ดำรงมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ทรงแสดงความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ และทรงงาน เพื่อส่วนรวม อันเป็นผลสืบเนื่องให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหิตลตลอดเดชทรงเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการแพทย์ การสาธารณสุขของไทย รวมทั้งด้านการอุดมศึกษาไทย สู่คุณภาพมาตรฐาน จึงได้รับการถวายพระราชสมัญญาว่า **“พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันและสาธารณสุขของไทย” และ “พระบิดาแห่งการอุดมศึกษาไทย”**

สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าทรงประสบความโศกเศร้าหลายครั้งหลายครา อันเกิดจากที่พระโอรสและพระธิดา สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ทำให้พระพลานามัยของพระองค์ ต้องทรุดลงด้วยอาการเศร้าโศก แต่ด้วยความเข้มแข็งและการเข้าซึ่ง ถึงแก่แห่งธรรมะ ทำให้ทรงผ่านพ้นความทุกข์โศกอันใหญ่หลวงนี้ และทรงดำรงมั่นในการทรงงานเพื่อส่วนรวมตราบจน **เสด็จสู่สวรรคาลัยเมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ ณ วังสระปทุม**

พระราชกรณียกิจที่สำคัญ

ด้านการศึกษาและการอนุรักษ์พัฒนาวัฒนธรรม สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงใส่พระราชหฤทัยในการศึกษา โดยทรงปฏิบัติ พระราชกรณียกิจทั้งด้านการศึกษา ทรงพระราชทานทุนการศึกษา พระราชทรัพย์บำรุงโรงเรียนต่างๆ ทรงสนับสนุนงาน การบ้านการเรือน ซึ่งพระองค์เห็นเป็นหนทางที่ก่อให้เกิดสุขภาวะได้ อีกทั้งเป็นการศึกษาด้านวิชาชีพ ได้แก่ ทรงก่อตั้ง โรงเย็บผ้า กองทอเป็นโรงงานขนาดย่อม และทรงตั้งโรงสีข้าว ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ทรงเป็นต้นแบบหน่วยแพทย์อาสา รวมถึงทรงดำรงตำแหน่งสภานายิกาสภาภาษาไทยตราบจนสวรรคต นอกจากนี้ ยังทรงก่อตั้งโรงพยาบาลสมเด็จพระเจา ณ ศรีราชา และสนับสนุนกิจการโรงพยาบาลศิริราช เป็นต้น

พระราชวังที่ประทับ

พระตำหนักสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พระบรมมหาราชวัง

พระตำหนักสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พระราชวังบางปะอิน

พระตำหนักศรีราชา (ปัจจุบัน คือ โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา)

พระตำหนักสวนหงส์ พระราชวังดุสิต

วังสระปทุม

สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า **“เป็นบุคคลสำคัญของโลก”**

เนื่องในวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นวโรกาส สำคัญครบ ๑๕๐ ปี แห่งวันพระราชสมภพ สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสา อัยยิกาเจ้า ประกอบกับเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่ผ่านมา องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ได้ประกาศ ยกย่องพระองค์ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกในฐานะ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ และแสดงบทบาท เป็นที่ ประจักษ์ในการพัฒนาและบำรุงบ้านเมือง ด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (สาธารณสุข) วัฒนธรรม สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์